

KUNTIVAARAN RAJAVYÖHYKEREITTI

Kohdekuvaus lyhyesti:

- Reitin helmet ovat vanha kuusimetsä Natura 2000-ohjelman alueella, upeat maisemat Venäjälle, avosuo lampineen ja puronvarren saniaislehto.
- Kuntivaaran reitti on pääosin Kuusamon kaupungin ylläpitämä noin 3,5 km pitkä reitti (edestakainen matka).
- Luontohelmet-hanke teki reitille kohdekuvauksia luontomatkoiluyrittäjän toiveesta, koska vanhat kuvaukset olivat tuhoutuneet.
- Reitiltä on pisto kohteelle 7, rehevään puronvarren saniaislehtoon. Lehdossa kävely vaatii varovaisuutta, ettei putoa kivien koloon. Kasvien tallomista on vältettävä.
- Reitti on helppokulkuinen, polkua pitkin P-paikalta ylös vaaraan. Suon kohdalla on pitkospuut.
- Vaelluskengillä pärjää hyvin.
- Alkumatka reitistä kulkee kolmen yksityisen metsänomistajan maalla, jossa on varttunutta taimikkoa. Polun varrella on luonnontilainen lampi avosuolla.
- Talousmetsästä reitti jatkuu Natura 2000 -alueen vanhaan kuusimetsään ja vaaran huipulle näköalapaikalle, jossa on kota, tulisija, näköalatorni ja wc. Kota on avoin kaikille. Puita on liiterissä.

Tilan omistajat:

- Polku on Kuusamon kaupungin ylläpitämä ja kulku on vapaata kaikille P-paikalta polkua pitkin ylös Kuntivaaraan kodalle asti. Kodassa voi tehdä tulet, käyttää liiterin puita ja puuceetä.
- P-paikalta lähtien kolme ensimmäistä tilaa ovat yksityisten omistuksessa. Natura 2000 -aluetta hallinnoi metsähallitus.

Kuvaus Kuntivaaran reitin kohteista:

1. Varttunut voittunut männyn taimikko

Kohde 1 on aurattu ja istutettu männylle noin 33 vuotta sitten (tilanne v. 2019). Taimikkoon on tullut luontaisesti kuusia ja etenkin koivuja. Pitkään aikaan ei ole enää käytetty näin voimakkaita aurauksia. On siirrytty säätöauraukseen, jossa vaon syvyys on enimmillään 25 cm.

Kasvupaikka on tuoretta kangasta, joka soveltuisi rehevyytensä vuoksi paremmin kuusen kasvatukseen. Männystä suuri osa on voittunut, latvat ovat katkenneet ja taittuneet tykkylumen

painosta, mikä on tyypillistä Kuusamossa alueen korkeudesta johtuen. Taimikko on noin 370 metrin korkeudella. Lisäksi hirvet ovat syöneet mäntyjä.

Voit laskea männyn iän oksakiehkuroista. Yksi oksakiehkura rungossa on yksi vuosi. Taimikon ikä on 33 vuotta vuonna 2019.

2. Pieni Liittolampi ja avosuo

Pieni Liittolampi on luonnontilainen. Se sijaitsee 360 m meren pinnan yläpuolella. Lammen vedenpintaa ei ole muutettu. Lammi on luontaisesti humuspitoinen. Lammen reunat soistuvat, koska lammi on umpeenkasvamassa. Lammen koko pienenee ja suon koko kasvaa. Yksi suon syntytyyppi on vesistöjen umpeenkasvu. Lammen koko on noin 1 hehtaari Lammen ympärillä on avosuo, joka on puutonta nevaa. Nevalla kasvaa pääasiassa saroja (*Carex* sp.) ja sammalia, jotka ovat rahkasammalia (*Sphagnum* sp.).

Metsälain 10 § suojelee pienten, alle 0,5 hehtaarin, kokoisten lampien välittömät lähiympäristöt talousmetsissä. Suo ja lammen välitön lähiympäristö eivät ole metsälain 10 §:n erityisen tärkeitä elinympäristöjä, koska ne eivät ole pienialaisia.

Kuvat: Avointa suota ja Liittolampi polun varrella.

3. Iso haapa,

Avohakkuussa on aikoinaan jätetty säästöpuuksi hakkuualueelle iso haapa. Nykyään suositellaan metsänhoitosuosituksissa ja PEFC-metsäsertifiointissa jätettäväksi vähintään 10 säästöpuuta hakattua hehtaaria kohti. Säästöpuiden tulisi olla mieluiten järeitä lehtipuita (haapa, raita, koivu). Haapa on Pohjois-Suomessa monimuotoisuuden kannalta arvokkain säästöpuu, koska sillä on emäksinen kuori ja siinä elää vaativia ja harvinaisia lajeja (jäkäliä, sammaleita ja sieniä).

Tikat tekevät koloja ja pesiä haapoihin. Tikkojen jälkeen kolopesijät, kuten useat linnut pesivät koloissa. Myös liito-orava pesii haavan koloissa ja syövät haavan lehtiä. Kuusamossa on myös liito-oravia, mutta tässä metsässä ei ole niistä havaintoja.

4. Luonnonmetsä Natura 2000 -suojelualueella: *Vapalampi-Lohilampi-Kuntivaara*

Saavuit kohteelle 4, Natura 2000 -ohjelman luonnonmetsään, joka on vanhaa kuusimetsää. Alue on yksi EU:n Natura 2000 -ohjelmaan otetuista suojelualueista: nimeltään Vapalampi-Lohilampi-Kuntivaara. Suojelualueen koko on 1170 ha.

Huomaat kuinka kuusimetsässä iso osa kuusista on kuolleita tai ne ovat kuolemassa vanhuuttaan. Näet paljon lumenkatkomia ja taittamia kuolleita, kuivia latvuksia ja puita. Kuusen biologinen ikä on 250 - 400 vuotta. Tässä kuusikossa puut ovat noin 250 vuotiaita. Polun varsi edustaa Natura-alueen luonnonmetsää, vanhaa metsää. Taimia ja nuoria puita ei ole kuin muutama.

Alue on paksukunttaista tuoretta kangasta, joka ei uudistu luontaisesti ilman kuloa tai maanpinnan muokkausta. Koska suojelualueella ei tehdä uudistamistöitä vaan kaikki puut saavat rauhassa kuolla, näkymä on ilmeisesti jo muutaman kymmenen vuoden päästä melko harmaa, kun valtaosa kuusista kuolee ja uusia puita ei juuri tule tilalle paksun kunnan takia. Paksu kunta estää taimettumisen.

Vapalampi-Lohilampi-Kuntivaaran Natura 2000 -ohjelman luonnonmetsän kuolevaa kuusikkoa.
Kuva Laila Hökkä

Taukopaikka: Tarvittaessa voit pitää taukoa ja juoda vaikka kahvit kelpöytää ja penkkejä hyödyntäen.

Natura 2000 -verkosto turvaa monimuotoisuutta

Euroopan unioni pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden vähenemistä alueellaan. Yksi tärkeimmistä keinoista päästä tavoitteeseen on Natura 2000 -ohjelman suojeluverkosto.

Verkosto turvaa luontodirektiivissä määriteltyjen luontotyyppien ja lajien elinympäristöjä. Tällaisia luontotyyppisiä on Euroopassa noin 200 ja lajeja noin 700.

Alla kuvaus Vapalampi - Lohilampi - Kuntivaaran Natura 2000 -suojelualueesta

Kopioitu ympäristöhallinnon verkkosivuilta: [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Vapalampi__Lohilampi__Kuntivaara\(6626\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Vapalampi__Lohilampi__Kuntivaara(6626))

Vapalampi - Lohilampi - Kuntivaara

Koodi	FI1101618
Kunta	Kuusamo
Pinta-ala (ha)	1 170
Aluetyyppi	SCI

Natura 2000-alueen kuvaus

Alue on erittäin tärkeä emäksisimpien ja uhanalaisten lettojen suojelualue, joka rajoittuu Paanajärven kansallispuistoon ja toimii siten tärkeänä lajiston leviämiskäytävänä. Lettojen kasvillisuustyyppijakauma on erittäin monipuolinen. Kuntivaara on vanhoine metsineen ja edustavine lettoisine rинnesoineen erikoislaatuinen ja luonnoltaan monipuolinen kohde keskellä tuhansien hehtaarien avohakattuja alueita. Kosteaa vaarailmasto yhdessä paikoin ravinteisen kallioperän kanssa luo edulliset olosuhteet vaateliaille lajeille. Alueelle ovat luonteenomaisia kosteat kuusivaltaiset metsät, pohjansinivalvatti-juotit ja lehtomaiset kankaat. Harvapuustoisien lakiosien kontrasti tiheä- ja järeäkuusisiin sekä runsaslaho- puustoihin rinteisiin on hyvin selvä.

Alueen yhteys suojeluohjelmiin ja suojelun toteuttaminen

Alueeseen sisältyy soidensuojelun perusohjelman kohde (Laajamurto-Kuntivaara). Kuntivaara on lisäksi osaksi molempien ohjelmien aluetta. Laajussuo on Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliiton raportissa esitetty suojelun arvoiseksi kohteeksi. Alue suojellaan lakisääteisenä luonnonsuojelualueena.

Luontodirektiivin luontotyypit (%)

Humuspitoiset lammet ja järvet	<1
Pienet joet ja purot	1
Aapasuot*	5
Kosteet suurruohoniityt	<1
Lähteet ja lähdesuot	<1
Huurresammallähteet*	1
Letot	45
Luonnonmetsät*	10
Puustoiset suot*	3
Vaihettumissuot ja rantasuot	2
Metsäluhdat*	<1
Lehdot	1

*priorisoitu luontotyyppi

Lintudirektiivin liitteen I linnut

Kaakkuri	<i>Gavia stellata</i>
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>
Liro	<i>Tringa glareola</i>
Pyy	<i>Bonasa bonasia</i>

Lisäksi uhanalainen laji, jonka tiedot ovat salassapidettäviä.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Karhu	<i>Ursus arctos</i>
Lettorikko	<i>Saxifraga hirculus</i>

Lisäksi yksi uhanalainen laji, jonka tiedot ovat salassapidettäviä

Tämänkaltaiset vanhat metsät soveltuisivat talousmetsissä vapaaehtoiseen METSO-ohjelman suojeluun, koska kohteella on vanhaa puustoa ja runsaasti lahoppua. METSO-ohjelmassa luontokohteen nimi on monimuotoisuudelle merkittävä kangasmetsä. Ominaispiirteinä tulee olla yli 10 m³/ha kuollutta puuta, puuston tulee olla havupuumetsissä vähintään 120 vuotta vanhaa tuoreella kankaalla Etelä- ja Keski-Suomessa, Kuusamossa selvästi korkeampi ikä. Lisäksi puuston pitäisi olla rakennepiirteiltään erityisen edustava: monikerroksista ja eri-ikäisrakenteista puustoa. Koillismaalla lisäksi pitää olla erityisiä arvoja. Talousmetsissä metsänomistaja voisi tarjota aluetta ELYLLE luonnonsuojelulain mukaista suojelua varten tai metsäkeskukselle suojeltavaksi kestävän metsätalouden rahoituslain (kemeran) määräaikaikaisella ympäristötuella.

5. Iso Muurahaiskeko

Kohteessa 5 polun pohjoispuolella noin 3 metriä polusta, löydät ison muurahaiskeon. Alla on mielenkiintoista tietoa muurahaiskeosta ja muurahaisista oheisen lähteen perusteella. Lähde: <https://seura.fi/ilmiot/tiede-ja-luonto/muurahaiskeko-taynna-kuhinaa/>

Muurahaiskeko on kuningattarien, kuhnureiden ja työläisten koti. Suurimmissa keoissa voi olla jopa kaksi miljoonaa muurahaista.

Muurahaiskeoissa on kuhissut keväästä lähtien. Pesiin ovat jo kuoriutunut uudet kuningattaret ja koiraat eli kuhnurit. Viimeisimpinä muurahaiskekoihin tuotetaan työläismuurahaisia. ”Mitä enemmän keossa on työläisiä, sitä paremmin pesä pystyy tuottamaan jatkossa koiraita ja kuningattaria”, sanoo soveltavan ekologian apulaisprofessori Jouni Sorvari Itä-Suomen yliopistosta. Suomessa elää viisi kekomuurahaislajia. Puna-, pohjan-, ja niittykekomuurahaisilla on vain yksi keko ja yksi kuningatar. Tupsu- ja kaljukekomuurahaiset sen sijaan muodostavat useiden kekojen yhteiskuntia, joissa voi olla tuhansia kuningattaria.

”Useiden kuningattarien yhdyskunnissa kuningatar elää noin viisi vuotta. Yhden kuningattaren keossa voi olla sama kuningatar kaksi vuosikymmentä.”

Toukkien eväsvarastot

Suurimmissa keoissa on puolesta miljoonasta jopa kahteen miljoonaan muurahaista. Jouni Sorvari on mitannut halkaisijaltaan suurimmillaan 4,5-metrinen ja korkeudeltaan 1,8-metrinen muurahaispesän.

”Tilavuudeltaan keot ovat useita kuutiometrejä. Maanpäällisen osan lisäksi pesä jatkuu jopa metrin syvyyteen maan alle ja vielä maavallina keon sivulla.” Kekomuurahaisten suuri enemmistö on työläisiä, jotka kuoriutumisen jälkeen pelkäävät syövä. Sen jälkeen ne alkavat jakaa ravintoa toukkavaiheessa olevien muurahaisten kanssa.

Seuraavassa vaiheessa työläiset siivoavat ja kunnostavat muurahaiskekoa siirtyen samalla sen sisältä pintaa kohti. Vanhempana työläiset rakentavat kekoa ja keräävät ravintoa.

”Loppukesästä kuoriutuvat työläiset lihotetaan ravintovarastoiksi, jotka keväällä oksentavat nestemäiseksi muuttamansa rasvan ravinnoksi toukkavaiheessa oleville koiraille ja kuningattarille”, Sorvari kertoo.

Lypsyllä latvuksissa

Kekomuurahaiskoiraat elävät kotelosta kuoriuduttuaan vain noin viikon. Koiraat parittelevat tulevien kuningattarien kanssa keon ulkopuolella, minkä jälkeen ne ravinnonhankintaa osaamattomina kuolevat nälkään tai päätyvät saaliiksi.

Metsissä elävät kekomuurahaiset lypsävät ravinnokseen puiden latvoissa elävien kirvojen sokeripitoista ulostetta. Lisäksi nuorille, proteiinia kasvaakseen tarvitseville muurahaistoukille syötetään kirvoja, hyönteisiä ja niiden toukkia.

”Muurahaisten kirvavarastoina käyttämien puiden kasvu hidastuu hieman. Toisaalta muurahaiset lannoittavat kekojensa lähellä olevia puita, joiden kasvu nopeutuu samassa suhteessa. Kasvutappioita ei juurikaan synny”, Sorvari sanoo.

Karhu saattaa kaivaa muurahaiskeosta ravinnokseen muurahaisia sekä niiden toukkia ja kotelaita, jolloin keon kehitys hidastuu. Linnuistakin on harmia. Jos palokärki tai jokin muu tikka jättää saalistaessaan kekoon syvän reiän, saattaa sinne päästä vettä, jolloin muurahaiset joutuvat hylkäämään pesänsä.

Muurahaiskeko hiljenee syyskuussa

Muurahaiskuningatar munii noin millimetrin pituisia, läpikuultavia munia, joista kuoriutuu toukkia.” Kotelossa toukka varttuu täysikasvuiseksi, ja työläiset auttavat kuoriutuvat muurahaiset kotelosta ulos”.

Muurahaiskekojen aktiivinen vaihe päättyy syyskuun puolivälin aikoihin, jonka jälkeen muurahaiset eivät enää tuota jälkeläisiä. Työläiset kuitenkin jatkavat ahertamistaan pesällä siihen asti, kun lämpötila laskee alle +5 celsiusasteen.

Lämpötilan laskun myötä vaihtolämpöisten muurahaisten elintoiminnot hidastuvat ja ne vaipuvat horrosmaiseen tilaan. Muurahaiset talvehtivat ryppäissä keon sekä sen viereisen maavallin kammioissa ja käytävillä.

Suomessa elää noin 60 muurahaislajia

Lisää tietoa muurahaisista: <https://fi.wikipedia.org/wiki/Muurahaiset>

- **Muurahaisia** on ollut olemassa jo noin sata miljoonaa vuotta. Jotkut muurahaislajit ovat säilyneet koko historiansa ajan samanlaisina. Kekomuurahainen on melko nuori muurahaislaji, joka on kehittynyt esikekomuurahaisesta.
- **Maailmassa** elää muurahaisia 12 000 kuvattua lajia. Suomessa esiintyy noin 60 muurahaislajia. Joillakin lajeilla on oma sotilaskastinsa, kekomuurahaisista pesää puolustavat vanhimmat työläiset.
- **Muurahaisten** keot ovat tärkeä osa luonnon monimuotoisuutta. Keot toimivat elinympäristöinä muurahaisten lisäksi esimerkiksi hämähäkeille, kovakuoriaisille, lieroille ja erilaisille maaperäeliöille.

6. Kuntivaaran huipun kota ja näköalatorni

Kuntivaaran huipulla on kota, jossa voi syödä eväänsä ja paistaa makkarat tulipaikassa. Polttopuita löytyy liiteristä. Myös puucee on käytettävissä. Matala näköalatorni auttaa maisemien katselussa ja valokuvauksessa.

Kuntivaara on 480 m korkea. Sieltä avautuu huikeat näköalat Venäjän puolelle. Voit nähdä Munavaaran, Päänuorusen, Poikanuorusen, Kivakan, Nuorusen ja Ukontunturin sekä järvet Vatajärven ja Tavajärven.

Kuntivaaran huipulla, 480 m meren pinnan yläpuolella, puut ovat huomattavasti lyhyempiä kuin alempana rinteessä, koivut muistuttavat jopa tunturikoivuja. Korkealla vaarassa lämpösumma on pieni ja kasvu puilla on kituliasta.

Kota Kuntivaaran huipulla on matkailijoiden käytössä. Kuva Laila Hökkä.

Kuntivaaran huipulta näkymä Venäjälle. Kuva Laila Hökkä.

TIETOA SUOMEN JA KUUSAMON METSISTÄ SEKÄ METSIEN SUOJELUSTA

Suomen metsistä

Suomen pinta-alasta on 73 prosenttia metsien peitossa. Suomen metsissä on puuta 2500 milj. kuutiometriä. Metsät kasvavat joka vuosi 107 milj. kuutiometriä. Vuonna 2017 metsien poistuma oli 87 milj. kuutiometriä vuodessa, josta varsinaisia hakkuita 72 milj. kuutiometriä. Metsien poistuma on noin 80 prosenttia vuotuisesta kasvusta sisältäen hakkuut, hakkuutähteet ja metsiin jäävän luontaisesti kuolleen puun. Metsien puumäärä kasvaa joka vuosi. Hoidetut metsät kasvavat ja ne sitovat ilmakehästä hiiltä. Suomen metsiin istutetaan 150 milj. puun tainta joka vuosi. Lisäksi metsiä uudistetaan luontaisesti ja kylvämällä.

Suomen metsien suojelusta

Suomessa on paljon suojeltuja metsiä verrattuna muuhun Eurooppaan. Suomessa on yli 50 prosenttia Euroopan tiukasti suojelluista metsistä. Meillä on kuusi kertaa enemmän tiukasti suojeltuja alueita kuin Euroopan toiseksi suojelluimmassa maassa Ruotsissa. Metsistämme on eri tavoilla suojeltu 12 prosenttia. Suomessa suojelu sulkee pääosin pois muun toiminnan metsissä, toisin kuin useassa muussa Euroopan maassa. Suojelualueista valtaosa sijaitsee Pohjois-Suomessa.

METSO-vapaaehtoisen suojeluohjelman tavoitteena on lisätä suojelualueverkostoa 96 000 hehtaaria vuoteen 2025 mennessä. Lisäksi määräaikaisilla Kemeran ympäristötukisopimuksilla on tavoitteena suojella 82 000 hehtaaria luontokohteita.

Suomen metsien omistuksesta ja taloudesta

Metsätoimiala työllistää 140 000 suomalaista. Metsäteollisuuden tuotteita on yli 20 prosenttia Suomen ulkomaanviennistä. Suomessa 620 000 henkilöä omistaa metsää. Yksityiset metsänomistajat omistavat 60 prosenttia Suomen metsistä. Valtio omistaa Pohjois- ja Itä-Suomessa paljon metsiä.

Puuta hyödynnetään sekä puurakentamisessa että muussa jatkojalostuksessa. Isoista tukeista tehdään hirsiä ja sahatavaraa, joista tehdään puutaloja ja huonekaluja. Puiden ohuista latvaosista ja harvennuspuusta tehdään selluloosaa, josta tehdään mm. pakkauspahvia, paperia ja kangasta.

Ksylitolli-sokeri tehdään myös puusta, koivusta. Puusta tehdyt tuotteet sitovat itseensä hiiltä ja ne toimivat hiilivarastona. Puu on uusiutuva ja kierrätettävä ekologinen luonnontuote.

Kuusamon luonto ja suojelualueet

Kuusamo on iso kunta, pinta-alaltaan 580 900 hehtaaria. Pinta-alasta on metsätalouden maata 472 000 hehtaaria, vettä 83 000 hehtaaria ja peltoa 12 000 hehtaaria. Pelloista puolet on käytössä. Vuoden keskilämpötila on 0 C. Lumipeitteen paksuus on 80 - 90 cm. Korkeus merenpinnasta on keskimäärin 250 metriä. Luonto on hyvin monipuolista.

Suojelualueita Kuusamossa on 53 000 hehtaaria. Tämä luonnonsuojelulla tiukasti suojeltujen alueiden osuus on 10,6 prosenttia kunnan maapinta-alasta. Vesialueet eivät ole mukana suojeluprosentissa. Lisäksi metsälain 10 § suojelee 4 315 hehtaaria talousmetsien pieniä erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Näiden metsälain 10 §:n erityisen tärkeiden elinympäristöjen luontoarvojen heikentäminen on metsälailla kielletty. Muita rajoitetussa metsäkäytössä olevia talousmetsien luontokohteita on yli 9 000 hehtaaria Kuusamossa, joista pääosa on soita. Soita ei metsäsertifiointi salli ojittaa.

Kuusamon metsät

Kuusamon metsistä noin 379 000 hehtaaria eli 84 prosenttia on yksityisten metsänomistajien omistamia. Metsätalouden maasta metsämaata (kasvu yli 1m³/ha/v) on 76 prosenttia ja loput ovat puoleksi kitu- ja joutomaita. Puuston kokonaistilavuus metsämaalla on noin 32,5 milj. kuutiometriä, josta puuntuotannon ulkopuolella 4,7 milj. kuutiometriä (14,4 prosenttia metsämaan puustosta). Puuta on keskimäärin 88 kuutiometriä hehtaarilla. Puuston vuotuinen kasvu on arviolta keskimäärin 3,3 kuutiometriä hehtaarilla ja hakkuusuunnite 578 000 kuutiometriä vuodessa. Kuusamon metsät kasvavat noin 1 milj. kuutiometriä vuodessa. Hakkuita tehdään vain vajaa puolet kasvun määrästä. Suojelualueita on Kuusamossa paljon, reilu 10 prosenttia metsämaan pinta-alasta.

Metsien käyttö ja kehitys muuttavat jatkuvasti metsämaisemaa ja puuston määrää. Metsien kehitystä seurataan muun muassa inventoinnilla. Suomessa on maailman vanhin metsävaratietojen inventointi (VMI), jota on toteutettu jo vuodesta 1921 alkaen. Valtakunnan metsien inventointeja on tehty jo 12 kpl.

Metsien käytöstä Kuusamossa

Metsillä on monta käyttömuotoa. Metsäteollisuudelle yksityisten, yritysten ja valtion omistamat metsät ovat tärkeitä puuraaka-aineen lähteitä. Yksityisiä metsiä käytetään yleisesti myös kotitarvepuuksi (polttopuut, rakennuspuut). Metsät ovat myös virkistysympäristöjä, ja niillä on suuri merkitys luonnon monimuotoisuudelle ja matkailulle.

Kuusamon alueella monimuotoisuus on esimerkillistä koko maailmassa. Metsätalous, puutuoteteollisuus, turismi, marjastaminen, metsästäminen ja mm. porotalous toimivat hyvin yhdessä.

Pölkky Oy - merkittävä sahayritys Kuusamossa

Kuusamossa toimii suuri sahayritys Pölkky Oy. Se on Pohjois-Suomen suurin yksityinen puutavaran jatkojalostaja. Seuraavassa lyhyt kuvaus Pölkystä:

Pölkky Oy on yli 50 vuotta vanha yksityinen yritys, joka työllistää suoraan noin 420 henkilöä. Lisäksi toiminnassa on mukana iso määrä alihankkijoita. Aluetaloudellinen vaikutus Pölkyn toiminnalla on suuri.

Pölkky Oy:llä on kaksi sahaa Kuusamossa, yksi Taivalkoskella ja yksi Kajaanissa. Lisäksi Oulussa on painekyllästämö. Kaikki sahat ovat saman raaka-ainehuollon piirissä. Kullakin sahalla on oma tuotevalikoima. Pölkky Oy hankkii raaka-ainetta noin 1,4 milj. kuutiometriä vuodessa, josta sahataan noin 680 000 kuutiometriä sahatavaraa.

Pölkky Oy on aina jalostanut sahatavaraa omilla laitoksillaan ja POLKKY-tuotteita myydään ympäri maailmaa noin 35:een maahan. Pölkyn päävientimaita/alueita ovat Japani, Kiina, Yhdistyneet kansakunnat, Pohjois-Afrikka, Kreikka ja Ranska. Pölkky Oy tekee globaalia kauppaa ja viennin osuus myynnistä on yli 70 prosenttia.

Jalosteiden osuus sahatavaratuotannosta on noin 35 prosenttia. Pölkky-tuoteperheeseen kuuluvat mm. puurakentamisen komponentit sekä sisustus- ja terassituotteet. Lisäksi Pölkky Oy tekee valmiita hirsirakennuksia kuluttajille Kuusamo Hirsitalojen kautta.

Maisemanhoito hakkuissa

Kuusamon metsien nykytilaan on vaikuttanut eniten isojaon päättymisen 1960-luvun vaihteessa. Silloin käynnistyi laaja metsien uudistustyö, jonka tuloksena syntyivät nykyiset kasvatusmetsät. Puuntuotannon metsämaan pinta-alasta kasvatusmetsien osuus on nyt 70 prosenttia. Hakkuiden painopiste on siirtynyt kasvatushakkuihin ja noin 75 prosenttia Kuusamon hakkuista on nykyisin erilaisia harvennushakkuita.

Harvennushakkuu parantaa maisemaa. Maisemallisista syistä harvennus voidaan tehdä normaalia talousmetsää voimakkaampana, puistomaista maisemaa tavoitellen. Myös taimikoiden ja ensiharvennuspuustojen harvennus on tärkeää maisemanhoidossa. Harvennus parantaa maisemaa nopeuttamalla puuston järeytymistä, avaamalla näkymiä, parantamalla ja tuuheuttamalla latvuksia sekä turvaamalla puuston elinvoimaisuutta. Harvennuksen jälkeen metsässä on helpompi liikkua. Lisäksi marja- ja sienisadot paranevat valon lisääntymisen takia. Luontokohteet säästetään hakkuissa. Maisemanhoito korostuu merkittäväillä matkailualueilla kuten Rukan läheisyydessä.

Paksusammalkuusikoiden uudistaminen

Myös uudistushakkuissa maisema voidaan huomioida hakkuiden rajauksilla, hakkuiden välialueilla, säästöpuuryhmillä ja erilaisia uudistamismenetelmiä käyttäen. Metsänomistaja päättää yksityiskohdista tapauskohtaisesti hakkuuta suunnitellessaan ja asiantuntijoiden antaman informaation avulla.

Koillismaalle ovat tyypillisiä paksusammalkuusikot viileän ilmaston takia. Tämä tarkoittaa sitä, että metsän pohjaan muodostuu paksu kunnakerros pääasiassa maatumattomasta sammalesta. Se estää metsän luontaista uudistumista siemenestä. Tämän takia paksusammalkuusikoiden maaperää täytyy avohakkuun jälkeen uudistettaessa hieman muokata paljaan maanpinnan esille saamiseksi. Näin saadaan uusille puun siemenille sopiva kasvualusta ja uusi metsä hakatun tilalle. Viime vuosikymmeninä maanpinnan muokkaus on keventynyt huomattavasti.

Metsätalouden merkityksestä Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa

Pohjois-Pohjanmaan metsäohjelmassa 2016 - 2020 kuvataan metsätalouden merkitystä maakunnassa seuraavasti:

Pohjois-Pohjanmaan puuraaka-aineesta valtaosa korjataan yksityismetsistä. Tilakoko on suhteellisen pieni; yli 50 hehtaarin kokoisia tiloja on kaikkien tilojen pinta-alasta 56 prosenttia. Maakunnassa yli 50 hehtaarin tiloja on noin 63 prosenttia mutta erityisesti rannikkoalueella on paljon pieniä ja kapeita nauhamaisia tiloja. Yhteismetsien osuus yksityismetsistä on Pohjois-Pohjanmaalla noin 11 prosenttia. Kuusamon yhteismetsä on Suomen suurin yhteismetsä, pinta-alaltaan lähes 100 000 hehtaaria.

Pohjois-Pohjanmaalla poronhoitoaluetta on seitsemän pohjoisen kunnan alueella. Vuonna 2014 maakunnassa asui 623 poronhoitajaa. Eloporojen määrä oli 19 333 ja teurasporojen 7675. Lihantuotanto oli noin 177 000 kg. Kuusamo kuuluu poronhoitoalueeseen.

Metsäteollisuuden tuotannon bruttoarvo oli vuonna 2013 koko maassa noin 19 miljardia euroa, josta Pohjois-Pohjanmaan osuus oli 1,4 miljardia euroa. Vuonna 2012 Suomen metsäteollisuuden viennin arvo oli noin 11 miljardia euroa. Se on noin viidesosa koko tavaraviennin arvosta.

Vuonna 2014 yksityismetsänomistajien saamat bruttokantorahatulot olivat 1,9 miljardia euroa Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla 135 miljoonaa euroa, noin 7 prosenttia maan bruttokantorahatulosta. Metsäsektori työllistää suoraan yhteensä 66 000 ihmistä ja epäsuorasti vielä enemmän. Pohjois-Pohjanmaalla metsäsektori työllistää suoraan 7 000 ihmistä.

Lisätietoa:

Metsäkeskuksen www-sivuilta löytyy lisätietoa seuraavasti:

- Metsälain 10 §:n tärkeistä elinympäristöistä, jotka pitää säilyttää talousmetsissä:
<https://www.metsakeskus.fi/lakisaateiset-luontokohteet>
- Monenlaista tietoa talousmetsien luonnonhoidosta
<https://www.metsakeskus.fi/yksityismetsien-luonnonhoito>
- Alueelliset metsäohjelmat 2016 - 2020 ovat maakunnallisen metsäsektorin kehittämissuunnitelmia ja työohjelmia.

Maakunnallisten metsäohjelmien tavoitteet nousevat alueiden omista kehittämistarpeista ja kansallisen metsästrategian tavoitteista. Ohjelmissa on sovitettu yhteen taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset tavoitteet. <https://www.metsakeskus.fi/alueelliset-metsaohjelmat>

Linkkejä lisätietoihin mm. vapaaehtoisesta METSO-suojeluohjelmasta: <http://www.metsopolku.fi/>

Metsävaratietoja, tietoja luonnon monimuotoisuudesta yms. löytyy Luonnonvarakeskuksen sivuilta: <https://www.luke.fi/avoin-tieto/metsa/>

Metsätaloudesta ja luonnonhoidosta yms. julkisella rahoituksella tehdyt julkaisut ja raportit Tapio Oy:n sivuilta: <https://tapio.fi/metsatietoajulkaisut-ja-raportit/>

Tietoa luonnosta Ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen sivuilta: <https://mmm.fi/metsat/monimuotoisuus-ja-suojelu>

<https://www.ym.fi/fi-FI/Luonto>

https://www.ym.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus

<https://www.syke.fi/fi-FI/Julkaisut>

Liitteet: Liite 1. Kartta Kuntivaaran rajavyöhykerein kohteista

Liite 2. Lähestymiskartta